

Valletablering med ny teknik - en erfarenhetsstudie och sammanställning

Nötkreatursstiftelsen
SKARABORG

Slutrapport

Syfte

Målsättningen var att sprida kunskap om teknikens betydelse för resultatet vid vallens etablering genom en erfarenhetsstudie och sammanställning samt spridning av resultatet. I ett klimat med förändrade temperatur- och nederbördsmonster (och därtill förändringar i såtekniken) blir valletableringen än viktigare. Som engagerade rådgivare och kollegor har vi många gånger stått i fält och funderat på varför vallen har blivit dålig. Ny teknik är ofta utvecklad för en snabb och effektiv spannmålssådd men etableringen av frö har upplevts vara nedprioriterat. Vi ville medverka till att sprida de goda exemplen som finns. Förbättras valletableringen är det ett enkelt sätt att öka avkastningen på vallen och därigenom minska klimatpåverkan från foderproduktionen. Syftet är alltså att förbättra ekonomin och konkurrenskraften hos lantbrukare med vallproduktion genom att bidra till en förbättrad valletablering och därigenom öka skördarna på vallen samt minska ogräsen etableringsmöjligheter.

Bakgrund

I Västra Götalands län minskade mellan år 2019 och 2020 koantalet med 2 051 kor eller 4 %, vilket är mer än rikets genomsnitt. En säkrare valletablering genom ökad kunskap är en pusselbit för konkurrenskraft i vår region. Klimatförändringar gör att kraven på en bra valletablering höjs. Vi i Västsverige har inte behövt vara så noga tidigare men året 2018 visade tydligt på behovet av kunskap och uppmärksamhet runt etablering av vall! Projektet är också en uppföljning av tema valletablering som Skaraborgs vallförening haft under 2019 på två fältvandringar samt årsmöte. Även på höstmötet 2020 för ämneskommitté vall och grovfoder diskuterades ämnet och stor enighet rådde om såteknikens betydelse för en god valletablering samt om vikten av att frågan lyftes på ett pedagogiskt sätt.

Genomförande

Vi har samlat rådgivares och lantbrukares erfarenheter av valletablering genom dels ett LIA arbete då en agroteknikerstudent Zandra Åvitsland intervjuade 10 utvalda lantbrukare, se bilaga 1 och dels ett antal filmer från både praktik och försök samt rådgivning. Vi har diskuterat de pedagogiska möjligheterna med ny teknik för att visa på effekterna av olika metoder men inte riktigt fått till förutsättningarna för att omsätta det praktiskt. Av de intervjuade lantbrukarna har vi valt ut och filmat hos fem lantbrukare samt på Rådde gård. Vi har introducerat en ny youtubekanal för Skaraborgs vallförening och lagt ut idag sammanlagt 8 filmer om valletablering samt en introduktionsfilm. Det finns fortfarande material kvar för publicering så det kommer att bli totalt 10 filmer innan året är slut. Under projektets gång har vi tagit fram en kommunikationsplan, se bilaga 2, samt deltagit på kurs om film och lärt oss att publicera och redigera film.

Vi har gjort en liten litteraturstudie med erfarenheter från Danmark och Norge för att även därifrån sprida exempel på bra teknik för vallsådd, se bilaga 3 "Litteraturstudie av Danska och Norska rekommendationer för valletablering".

Vi har dock inte fått till anläggning och visning av demoodlingar om valletablering på Uddetorp och/eller Sötåsen under perioden och därför sänker vi vår ansökan om att rekvirera medel med 20 000 kr, från 125 000 kr till 105 000 kr.

Ekonomi

Sofia Kämpe ordförande i Skaraborgs vallförening har lagt ner totalt 90 timmar under 2021 tom 2023. Svante Andersson, Hushållningssällskapet Västra har lagt ner 45 timmar under 2021 tom 2023. Per-Anders Andersson, Lantmännen har lagt ner tid för möten och support, motsvarande två-tre dagars arbete under projektperioden. Zandra Åvitsland har lagt ner dels tid i LIA-projektet men också fakturerad tid för filmning under vår och försommar 2022.

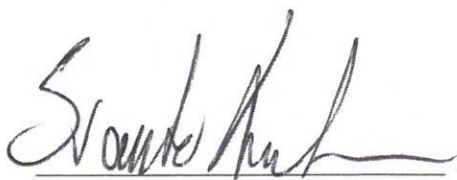
Finansiering av projektet

Nötkreatursstiftelsen	105 000
Skaraborgs vallförening in kind (ideellt arbete i styrelsen)	5 000
Lantmännen in kind	15 000

Härmed anhålles om att rekvirera 105 0000 kr för projektet.

Skara den 22 december 2023

Ort och datum

Underskrift

Svante Andersson,
Hushållningssällskapet Västra

Namnförtydligande

Valletablering med ny teknik-
En erfarenhetsstudie och sammanställning

Hushållnings sällskapet

Författare:
Klass:
LIA-period alt examensarbete,
Handledare:
Datum då rapporten lämnas in:

Zandra Åvitsland
At-21
2022
Svante Andersson
2022-02-07

Sammanfattning

I denna kvalitativa undersökning har lantbrukare intervjuats angående deras valletablering. I början av rapporten presenteras projektet valletablering med ny teknik en erfarenhetsstudie och sammanställning. Lantbrukare har valt ut tillsammans med erfarna rådgivare, vi har valt lantbrukare som lyckas med sin valletablering. Min uppgift i projektet var att sammanställa relevanta frågor ta kontakt med lantbrukarna och intervjua de och sammanställa svaren.

Valletablering är en viktig pusselbit för alla lantbrukare runt om i Sverige, då en bra etablerad vall genererar generellt en bra avkastning, så man kan fodra sina djur med ett förhoppningsvis bra grovfoder. Klimatförändring kommer öka kravet på lantbrukarna med sin valletablering och det kommer att bli svårare att etablera på ett bra sätt. I dessa intervjuer har jag tillsammans med rådgivare valt ut lantbrukare som lyckas. Förhoppningsvis kommer flera bönder runtom att kunna ta del av detta längre fram och kunna se på filmerna som ska produceras och kunna se på hur bra exempel kan se ut och på så sätt kunna optimera sin valletablering.

Summary

In this qualitative research farmers have been interviewed about their grassland agriculture. In the start of the report the project grassland agriculture is presented with a proven study and statement. Farmers have been chosen through experienced advisors, we have chosen farmers that have succeeded well with their grassland agriculture. My task in the project was to compile relevant questions and to contact the farmers for interviews and compile the answers.

Grassland agriculture is an important part for all farmers in Sweden, a well established grassland in general generates a good return, so that the animals can be fed a good quality feedingstuff. Harsher climate will increase the demand of the farmers grassland agriculture. In these interviews I have together with advisors chosen farmers that have succeeded. Hopefully more farmers will be able to benefit from this further on, for example by watching the movies that will be produced that will show examples of good grassland agricultures.

Innehåll

1 Inledning.....	1
2 Mål	1
3 Metod	2
4 Bakgrund	2
De intervjuade lantbrukarnas geografiskt läge se karta. (Fig 1)	2
5 Resultat.....	3
5.1 Frågorna som ställts till Lantbrukarna.	3
5.2. Kort sammanfattning av lantbrukarnas valletableringsstrategi	4
5.2.1. Labbarp gård Henrik Svensson	4
5.2.2. Kårtorps säteri Olof Jansson	4
5.2.3. Ekby foder Johan Grandén	4
5.2.4. Suntetorps säteri Johan Sahlström.....	4
5.2.5. Lilla Hult gård Åke	5
5.2.6. Torsjö säteri Henrik Källner.....	5
5.2.7. FA skure Lantbruk Adam Skure	5
5.2.8. Västanåsgård Fredrik.....	5
5.2.9. Wadsbo Mjolk Johan Oklind.....	5
5.2.10. Tveta gård Folke Plejert	5
5.3. Förslag på lämpliga kandidater för filmning	5
6 Diskussion	6
7 Slutsats	8
8 Referenser/källförteckning	8
Bilaga 1 Intervjuer.....	8
1. Labbarp gård Jönköping Henrik Svensson 7/2-2022.....	8
2. Kårtorps säteri Olof Jansson 7/2-2022	11
3. Ekby Foder Mariestad Johan Gradén 8/2 2022	12
4. Suntetorps säteri Johan Sahlström Skövde 8/2- 2022.....	14
5. Lilla Hult gård AB. Åke Johansson Öland 9/2 -2022.....	15
6. Torsjö säteri Henrik Källner 10/2 -2022	17
7. FA Skure Lantbruk Gäddeholm Adam Skure 14/2 -2022.....	18
8. Västanåsgård Kristinehamn Fredrik 14/2 -2022	20
9. Wadsbo mjolk Johan Ocklind 14/2-2022	21
10. Tveta Gård Folke Pleijert 15/2- 2022	22

1 Inledning

Denna lila har jag spenderat på Hushållningssällskapet i Skara där tilldelades jag Svante Andersson växtodlingsrådgivare som handledare. Hushållningssällskapet har ansökt om pengar från nötkreatursstiftelsen Skaraborg för att bedriva ett projekt om vall och valletablering. Projektet i stort är grundat på rådgivares och lantbrukares erfarenheter av valletablering. Senare i projektet kommer ny teknik att användas i form av satellitbilder och drönarfilmning för att på ett enkelt och pedagogiskt sätt visa på effekterna av olika metoder. Vi ska hitta exempel på lantbrukare som lyckats med sin valletablering och intervjua dem det är det som man kan läsa i denna rapport, tio stycken. Av dessa lantbrukare som intervjuats kommer det senare i projektet filmas. Målet är att få fram fem visningsfilmer digitalt vid projektets slut. Hushållningssällskapet kommer att titta på hur rekommendationerna ser ut i Danmark för att även därifrån sprida exempel på bra teknik för vallsådd. Satellitbilder från hösten efter insådd samt från tidig vår i första årsvallen kan komma att användas som ett pedagogiskt hjälpmedel. Dialog kommer att föras angående anläggning och visning av demodlingar om valletablering på Uddetorp och/ eller Sötåsen under perioden. Resultatet ska bli en skrift och filmer digitalt tillgängliga att visa på Hushållningssällskapets och vallföreningens möten och hemsidor samt sociala media. Ökad kunskap hos rådgivare kommer också bli resultatet av projektet. Ersättning för medverkande lantbrukare utgår med 1000 kr. Projektet är också en följd av tema valletablering som Skaraborgs vallförening haft under 2019 på två fältvandringar samt årsmöte. Även på höstmötet 2020 för ämnes kommitté vall och grovfoder diskuterades ämnet och stor enighet rådde om såteknikens betydelse för en god valletablering samt om vikten av att frågan lyfts på ett pedagogiskt sätt.

Vi hade en strategi hur vi ville att perioden skulle se ut och det var följande: vecka 1 inläsning om vall och valletablering i böckerna växtodlingens grunder Bengt Weidow och växtproduktion i lantbruket Håkan Fogelfors. Vecka två sammanställ intervjumall och lantbrukare som ska vara med i projektet. Vecka tre kontakta och fråga om lantbrukarna vill vara med i projektet, vecka 4 ringa lantbrukarna och ställa frågorna. Vecka 5 sammanställa svaren från de olika lantbrukarna. Sedan i samråd med handledare välja ut fem lämpliga som jag tycker att det ska filmas hos.

2 Mål

Målsättningen är att sprida kunskap om teknikens betydelse för resultatet vid vallens etablering genom en erfarenhetsstudie och sammanställning samt spridning av resultatet. I ett förändrat klimat blir valletablering än viktigare. Många gånger har erfarna rådgivare stått i fält och funderat på varför vallen har blivit dålig. Ny teknik är utvecklad för en snabb och effektiv spannmålssådd men etablering av frö upplevs vara nedprioriterad i teknikutvecklingen. Vi vill hitta och sprida de goda exemplen som finns. Förbättras valletableringen är det ett enkelt sätt att öka avkastningen på vallen och därigenom minska klimatpåverkan från foderproduktionen. Syftet är alltså att förbättra ekonomin och konkurrenskraften hos lantbrukare med vallproduktion genom att bidra till en förbättrad valletablering och därigenom öka skördarna på vallen samt minska ogräsets etableringsmöjligheter.

3 Metod

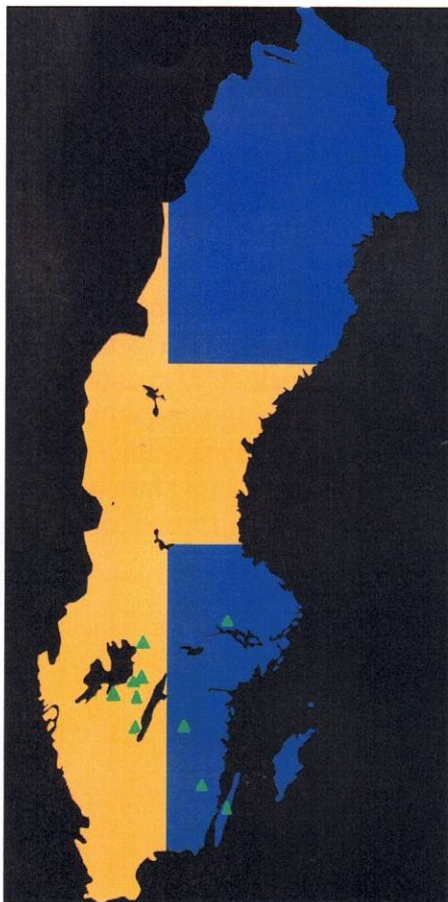
För att kunna inhämta kunskap om hur ny teknik spelar in på etableringen av vall har 10 intervjuer med olika lantbrukare genomförts. Dessa tio individer har alla lyckats med en god valletablering med hjälp av ny teknik och har valts ut i samråd med erfarna växtodlingsrådgivare.

4 Bakgrund

Syftet är att förbättra ekonomin och konkurrenskraften hos lantbrukare med vallproduktion eller grüngödslingsträdor genom att bidra till en förbättrad valletablering och därigenom öka skördarna på vallen. I Västra Götalands län minskade mellan år 2019 och 2020 koantalet med 4 % vilket är mer än rikets genomsnitt. (Hs 2022) En säkrare valletablering genom ökad kunskap är viktigt för konkurrenskraften regionen. Klimatförändringar gör att kraven på en bra valletablering höjs. I Västsverige har det inte behövts vara så noga tidigare år men 2018 då det var torrt visade tydligt på behovet av kunskap runt etablering av vall.

De intervjuade lantbrukarnas geografiskt läge se karta. (Fig 1)

- Labbarp , Jönköping. Henrik Svensson, 070-9464610, henrik@labbarp.se,
- Kårtorps Säteri. Olof Jansson 070-5690386 s.jansson@telia.com
- Jonsgården Ekby foder Johan Gradén 0733 400047.
- Suntetorp säteri -Johan 0500-792573
E-post: suntetorp@telia.com (johan@sahlstrom.nu)
- Lilla Hult gård Åke , Öland 0705435086
- Torsjö säteri, Eksjö. Henrik Källner, 070-3752724, torsjo.s@gmail.com
- FA Skure Lantbruk Eko, Gäddeholm, Västerås. Adam Skure 070-5886668, adam@skure.se eko 300 mjölkkor
Västanås Gård Kristinehamn fredrik.hedberg@kravodlat.se 0705810938
- Wadsbo mjölk- Johan Ocklind VD 0703079143 johan.ocklind@vadsbo.jolk.se
- Tveta Gård Folke Pleijert Pleijert@gmail.com 0708779896

(Fig1)

5 Resultat

5.1 Frågorna som ställts till Lantbrukarna.

1.Allmän gårdsbeskrivning: Hur många hektar odlas? Hur många skördar tas? Avkastning på vallen? Antal kor?. Eko eller Konventionellt?

2.Hur ser växtföljden ut? Vad i växtföljden ligger vallinsådden? Finns det något speciellt skäl till att den ligger just där?såteknik? såmaskin?

3.Hur ser Såberedning ut? Harvning, vältning?

4.Tidpunkt för valletablering? (Varför?) Jordarter? (tänker ni olika på olika jordartstyper om de finns?)

- Filmning? Skulle det vara ok för er?

6.Skyddsgröda? Artval? Sortval? Kornsort?-Utsädesmängd på skyddsgrödan? Hur skördas den?

5.Ogräsbekämpning? Tidpunkt? Preparatval, dos (kon)

7. Vilken vallfröblandning används?

-Mängd?

- sort?

- Klöver/ gräs mängd? Botanisk analys?

- följer ni upp vilka arter som finns på första vallåret?

- Tänker ni att ni vill ha mer protein i vallen?

8. Etableradvall antal skördar, liggtid? Varför bryter man?

9. Gödsling till insådd? Stallgödsel och komplettering med mineralgödsel? NPK

- Gödsling till etablerad vall stallgödsel ev komplettering med mineralgödsel. NPK. Är gödslingen samma över alla vallår eller förändras den över tid?

- -ph i marken, strategi när det gäller kalkning?

10. Skördeteknik?

12. Vad är nyckeln till eran framgång med valletablering?

13. Har ni misslyckats någon gång? vad gjorde ni för fel då med valletableringen?

5.2. Kort sammanfattning av lantbrukarnas valletableringsstrategi

5.2.1. Labbarp gård Henrik Svensson

Konventionell produktion. Odlar 190-200 hektar vall. Förutsättningarna för vallodlingen är olika då vallen odlas på olika ställen, där förutsättningarna är bra tas fyra skördar. Sår in vallen med korn i dubbelt radavstånd skördas som helsäd. Sår med Rapid såmaskin. Använder sig av rådgivning för att ta fram vallfröblandning.

5.2.2. Kårtorps säteri Olof Jansson

Krav odling. sått in vallen med skyddsgröda två tredjedelar åkerböna en tredjedel vårvete. Använder sig av dubbelt radavstånd. Sår med väderstad Spirit. Tre skördar tas. Tar fram egen vallfröblandning. Rapsen gynnsam ekologiskt så den styr växtodlingen.

5.2.3. Ekby foder Johan Grandén

Konventionell produktion med vallproduktion odlar 800 hektar. Sår in med korn eller havre sår sent med den såmaskin som finns tillgänglig dubbelt radavstånd. Kvalité viktigare än mängd. Två skördar tas.

5.2.4. Suntetorps säteri Johan Sahlström

Konventionell produktion. Tre till fyra skördar tas. Sår in både på hösten och våren med vete och varrågvete olika blandningar beroende på årstiden. Låg utsädesmängd. Sår med Rapid

med biodrill. Har gått ifrån att få in mer protein i vallen då tillgången till relativt prisvärt restfoder finns att tillgå.

5.2.5. Lilla Hult gård Åke

Konventionell produktion odlar 125 hektar vall. Sår in med vårvete. Har lite annat väderklimat att ta hänsyn till då gården ligger på Öland. Sår med Väderstad vält med biodrill. Behovet av kalkning finns inte då gården ligger på Öland som har högt pH i marken.

5.2.6. Torsjö säteri Henrik Källner

Konventionell produktion. Sår in vallen i renbestånd. Sår med Väderstad biodrill lägger fröer i billagrigatet vid sådd. Missnöjd med skyddsgröda.

5.2.7. FA skure Lantbruk Adam Skure

Ekologisk produktion med tillgång till bevattning, som gör det möjligt för gården att ta fyra skördar. Sår in vallen i havre ellet korn ärtor blandning skördar som helsäd. Egen tillverkad vallfröblandning. Lite högre utsädesmängd än övriga informanter. Har även tillgång till biogödsel som gör att vallarna får extra kraft att växa.

5.2.8. Västanaåsgård Fredrik

Ekologisk produktion odlar 229 hektar vall. Sår in med havre. något lägre utsädesmängd på skyddsgrödan än övriga informanter. Sår med Väderstad Spirit. Gödslar med svavel.

5.2.9. Wadsbo Mjolk Johan Oklind

Ekologisk växtodling med konventionell mjölkproduktion stor gård som odlar många hektar vall. Sår in med havre med en Kvärnland vält med sålåda och dubbelt radavstånd.

5.2.10. Tveta gård Folke Plejert

Konventionell produktion med 45 hektar vall. Vallen sås in med Westerboliskt rajgräs. Tillgång till bevattning. Annorlunda utsädesmängd om man jämför med de andra informanterna som sår in med skyddsgröda. Kan skörda vallen år 0. Sår med Väderstad Spirit.

5.3. Förslag på lämpliga kandidater för filmning

Lantbrukarna har varit väldigt positiva till att jag kontaktat de och frågat om de vill vara med i projektet. Jag tror att de känner sig lite stolta att vi valt ut just de. Efter att ha gjort dessa intervjuer och efter samråd med Svante så har fem styck informanter valt ut.

Labbarp Gård- Traditionellt bra sätt och lite nya idéer finns med i deras valletablerings strategi.

Kårtorps säteri- Väldigt kunnig har väldigt mycket erfarenhet och har sitt "eget sätt" och testar lite olika saker.

Suntetorps säteri- Sår in på hösten med lyckat resultat en stor gård i framkant.

Torsjö säteri- sår in i renbestånd med lyckat resultat och bra avkastning.

Tveta gård Folke Plejert- sår in med Westerboliskt rajgräs med lyckat resultat.

6 Diskussion

Efter att ha gjort dessa intervjuer har jag kommit fram till följande.

Att så in med skyddsgröda är en framgångsfaktor och många lantbrukare upplever att det fungerar väldigt bra, en del har dock testat detta i flera år och inte vågat eller vill testa att så in i renbestånd vilket också är en framgångsfaktor. Det är också en ekonomisk aspekt, att få in mycket protein i vallen kan minska mängden inköpt kraftfoder som är kostsamt. Jag tänker att lantbrukares ambitioner är att få korna att mjölka bra utan att fodra med dyrbart kraftfoder.

Att så in i skyddsgröda har många fördelar, de flesta av dessa lantbrukare jag har intervjuat tar grödan som helsäd, för att säkra grovfoder tillgången. Hade vallarna levererat bättre från andra fält hade säkert grödan tröskats. För många ekogrödor är det god ekonomi i att sälja eller att använda att utfodra med. Det finns även andra faktorer som påverkar om vallen ska tröskas eller tas som helsäd, det är skadorna som vilt åstadkommer. Problemen som upplevs i intervjuerna är framför allt Hjort och vildsvin som åstadkommer skador på vallarna.

Problemen med vilt anser jag ska försöka förebyggas genom jakt eller instängsling av fält eller fällor till vildsvinen. Jag tror inte att viltskadorna kommer att minska med ett gynnsammare klimat så detta bör lantbrukarna beakta.

Att få vallarna att leverera i flera år utan att tappa klöverandel hade varit önskvärt ur ett ekonomiskt perspektiv för lantbrukarna, man upplever en trötthet i vallen efter 2-3 år vall och att klövern gödslats bort. Hade klövern stått sig bättre hade man låtit vallen vara några år till och det hade blivit mer lönsamt för lantbrukaren som då slipper bryta vallen som är en kostsam och tidskrävande process.

Ett antal av de lantbrukare som intervjuats arbetar på det traditionella sättet att de under hösten plöjer och låter därefter marken ligga öppen under vintern för att till våren börja så. Jag tänker att det med tanke på klimatet vore en god idé för de flesta att etablera vall under höstmånaderna då jag tror att vår torka kan bli ett större bekymmer i framtiden. Genom mina informanter har jag förstått att etablering på hösten generellt sett fungerar bra. En av informanterna hade dock misslyckats vid något tillfälle och inte velat testa igen. Detta har jag stor förståelse för då vallfröet inte klarar av en torka efter sådd vilket därmed leder till en dålig etablering. En sådan etablering måste försökas repareras längre fram vilket kan ge dålig avkastning som följd.

En del av informanterna har införskaffat bevattningssystem. Detta tror jag kommer bli en vanlig investering på grund av de rådande klimatförändringarna, detta är dock en relativt dyr investering men jag anser att det kommer löna sig på sikt.

Väderstad spirit är generellt lantbrukarna nöjda med och många använder sig utav den när man sår sina grödor. Väderstad rapid har jag fått uppfattningen av att den maskinen ibland

placerar fröet för djupt och det blir som följd dålig etablering. Då kan en biodrill placera fröet grundare och det blir ett bättre resultat. Hade projektet pågått under en längre tid så hade det varit intressant att göra ett studiebesök på Väderstad och prata med konstruktörerna av såmaskiner hur de tänker kring planering av såmaskinerna och diskutera lite hur de tänker kring vallfrö och dess placering i marken.

Utsädesmängd varierar mellan 15- 44 kg beroende på vad man så in i. Men normalutsädesmängd på vallfröblandningen ligger mellan 20-24 kg skulle jag säga. Vissa av dessa lantbrukare använder sig av dubbeltravadstånd alltså 24 cm när de sår in sin vall och det är för att få in mera ljus till vallen.

Valletablering är ett hett ämne just nu i alla fall då för rådgivare. Inom spannmålsodlingen anlägger nollrutor för att kontrollera kväveupptaget i marken så man kan tillföra handelsgödsel därefter. (Hs 2022) Även på vall testas detta och man kan se hur mycket kväve marken behöver efter att man gjort dessa nollrutor, vilket i praktiken inte är så komplicerat. Man placerar ut en presenning på åkern och låter den endast få nermyllade gödsel inget handelsgödsel. Ser hur det står sig mot resterande vall som kompletterats med handelsgödsel. Efter denna kontroll har lantbrukarna koll på hur mycket kväve marken levererar själv och får riktlinjer om sin gödsling. I Maxrutan är det samma princip fast man lägger då på lite extra kväve och kan då se om man får gräs som blir liggande som är en konsekvens av det tillförts för mycket kväve. Dessa noll och maxrutor har lantbrukarna jag varit i kontakt med inte testat än men detta tror jag kommer anläggas mera framöver.

Innan jag gick in i projektet tänkte jag att alla gör nog ganska lika. Men efter dessa intervjuerna skulle jag säga att Lantbrukarna gör ganska olika. Olikheten beror på vad för olika förutsättningar som finns på gården. Det viktigaste av allt är att man tror på det man gör. Det har känts väldigt bra att göra denna del i projektet och försöka hjälpa till med det jag kan bidra med till den gröna näringen genom att då göra dessa intervjuer. Det har också varit väldigt trevligt, vissa av lantbrukarna har velat ha Teams möte då har man pratat med de och även sett dem. Hade alla besöken genomförts på plats hade mina fem veckor i projektet inte varit tillräckligt. Suntetorps säteri besökte jag på plats och den intervjun och besöket blev klart bäst och man fick en annan inblick över gården och deras arbete på den. Jag har fått väldigt mycket eget ansvar och det har varit väldigt bra för mig då jag gärna gillar att styra upp saker på mitt sätt. Hade jag gjort Lian annorlunda så hade jag lagt mindre tid på första veckan med inläsning. Upplever att det är svårt att läsa in om man inte riktigt vet vad man ska läsa. Mina funderingar kom efter jag har haft intervjuerna så då fick jag googla eller slå i boken. Sen hade jag skippat några intervjuer och bett min handledare göra de så att jag kunde vara med och se lite hur man tex gör en växtodlingsplan och fått lite mer insikt i hur det faktiskt fungerar att arbeta på Hushållningssällskapet.

Jag tycker även att lantbrukarna har varit väldigt generösa med att dela med sig av sin information till mig om deras valletablering, tror många tycker att syftet är bra att man vill kunna hjälpa andra. Har dock känt lite av erfarna rådgivare att man håller en del info för sig själv och inte delar med sig av sina "hemligheter". Där tänker jag att rådgivare måste ha ett öppet sinne och målsättningen för alla rådgivare borde vara att det ska finnas så många lantbrukare som möjligt kvar. De bör dela sin kunskap med varandra på ett mer öppet sätt. Jag tycker att jag uppnått mitt mål med min Lia som var att lära mig mer om vall och valletablering även skaffat mig många nya kontakter.

7 Slutsats

Min slutsats är att ett förändrat klimat och dyrare priser på handelsgödsel och diesel påverkar lantbrukarna att ha en valletablerings strategi. Komma på bättre sparsammare sätt att planera för sin växtföljd kommer vara nyckeln till en klimatsmart och ekonomisk grovfoderproduktion. En säkrare valletablering genom ökad kunskap är viktigt för konkurrenskraften i vår region.

8 Referenser/källförteckning

Bengt Weidow (2008) *växtodlingens grunder* (301-319)
Hushållningssällskapet nollruta för rätt kvävegiva [Nollrutor för rätt kvävegiva | Hushållningssällskapet \(hushallningssallskapet.se\)](#)
Håkan Fogelfors (2021) *växtproduktion i lantbruket* (vall)

Muntliga källor:

Anna- Karin Krijger- Lärare Sötåsens naturbruksskola

Adam Skure 070-5886668, adam@skure.se

Per- Anders Andersson- växtodlingsrådgivare Lantmännen

Henrik Svensson, 070-9464610, henrik@labbarp.se,

Olof Jansson 070-5690386 s.jansson@telia.com

Johan Gradén 0733 400047.

Johan Sahlström 0500-792573 E-post: suntetorp@telia.com (johan@sahlstrom.nu)

Lilla Hult gård Åke , Öland 0705435086

Henrik Källner, 070-3752724, torsjo.s@gmail.com

Fredrik Hedberg fredrik.hedberg@kravodlat.se 0705810938

Johan Ocklind VD 0703079143 johan.ocklind@vadsbo.jolk.se

Folke Pleijert Pleijert@gmail.com 0708779896

Svante Andersson-växtodlingsrådgivare

Sofia Kämpe- ordförande vallföreningen Skaraborg

Bilaga 1 Intervjuer

1. Labbarp gård Jönköping Henrik Svensson 7/2-2022

1.Allmän gårdsbeskrivning: Hur många hektar odlas? Hur många skördar tas? Avkastning? Antal kor?.Eko eller konventionellt?

300 mjölkkor konventionellt. 700 djur totalt med rekrytering. Lelyrobotar 5 st. 338 ha odlad 190-200 ha vall. Majs började odlas 2020. Underskott på spannmål / vall köper in om det finns något bra att köpa.

Vallen är på olika ställen runt Bankeryd och området runt Taberg, området runt Bankeryd är betydligt bättre avkastning än markerna runt Taberg. Hela vallskördekejdans sköter de om själva. Runt Bankeryd tas i regel fyra skördar, om det ska sås höstsäd efter kan de tas 2-3. Tabergs området tas det i regel tre skördar. Avkastningen på vallen ligger på 8-10 ton runt Bankeryd. Området kring Taberg är 6 ton.

2. Hur ser växtföljden ut? Vad i växtföljden ligger vallinsådden? Finns det något speciellt skäl till att den ligger just där? Såteknik? Såmaskin?

Om de hade haft marker endast runt Bankeryd så hade växtföljden varit femårig växtföljd, tre år vall höstsäd och korn insådd. Ibland får det förlängas så det är fyra år vall och ibland hoppa över höstsådden. Viktigt att ha mycket vall kring Bankeryd för att det är bättre förutsättningar där och så är transporterna kortare. Sår med en Rapid. Målsättningen är att ha allt plöjt på hösten, harvas också på hösten, eller väldigt tidigt på våren. Harvar man på våren harvar man ner torr jord i ojämnheter och detta kan resultera i sämre etablering man vill få in så mycket fukt som möjligt i jorden. Harvar man på hösten så bär jorden också bättre till våren när man ska så. Harvar man på våren så blir jorden lucker och man trycker ner fröet för långt i jorden så det blir svårare för det sen att gro.

3. Hur ser såberedning ut? Harvning, Vältning?

Efter harvningen ansluts en vält efter för att åter packa jorden så såmaskinen kan köra. Där det är lättare jordar blir det en sämre etablering. Dubbeltrådavstånd 24 i stället för 12 för att släppa in mer ljus till vallen. Väderstad har tagit fram en ny spridartarik för vallfröet som är monterat på såmaskinen de kommer använda i år. Efter sådden så vältrar de.

4. Tidpunkt för valletablering? (varför?) Jordarter? (tänker ni olika på olika jordartstyper om de finns?)

Etablerar på våren ibland på sommaren men etableringen som gjorts på sommaren har fungerat i regel sämre eftersom det varit för torrt. Har testat att göra etablering samband med höstsådd och det funkade ok, men klövern klarar inte de. Klövern behöver sås i augusti, sår man den i september så klarar den sig inte lika bra.

-Filmning? vid valletablering skulle de vara okej för er?

Ja.

6. Skyddsgröda? Artval? Sortval? Kornsort? Utsädesmängd på skyddsgrödan? Hur skördas den?

Insådden i korn, skördas som spannmål. De vill kunna köra det både som helsäd och som spannmålsskörd, under säsongens gång styra och se lite hur vallskördarna blir. Har man haft dålig vallskörd så tas det som helsäd. Tamtam korn, utsädesmängden varierar beroende på vad det är för tusenkornsvikt och groddbarhet. Sår man tidigt så är det mindre utsädesmängd. 140-150 kg.

5. Ogräsbekämpning? Tidpunkt? Preparatval, dos (kon)

Gratil och express 6 gram utav varje, Generella rekommendationerna följs när man kan spruta sitt ogräs.

7. Vilken vallfröblandning används? Mängd? Sort?

Mulljord / mossjord- timotej/ängssvingel och ängsgröe. Bildar bättre bärighet de vallarna kan ligga lite längre.

I Taberg används Mira 27. I Bankeryd har man en egen blandning där kör de 45% timotej Grindstad 25% rörsvingel Svaj 15 % engelskt rajgräs Birger, 5 % vitklöver Hebbe. 10 % rödklöver Vicky. Blandningen tas fram med hjälp av rådgivare.

Mira 27 och egen blandning.

- Klöver/ gräs mängd? Botanisk analys?

Rådgivare följer upp detta.

- följer ni upp vilka arter som finns på första vallåret?

Ja

- Tänker ni att ni vill ha mer protein i vallen?

Analysen på resultatet styr hur mycket kväve som kan tillföras.

8. Etableradvall antal skördar, liggtid? Varför bryter man?

Efter ett par år så sjunker avkastningen så då bryter man vallen, målsättningen är att bryta vallarna efter tre år.

9. Gödsling till insådd? Stallgödsel och komplettering med mineralgödsel? NPK

- Gödsling till etablerad vall stallgödsel ev komplettering med mineralgödsel. NPK. Är gödslingen samma över alla vallår eller förändras den över tid?

- pH i marken, strategi när det gäller kalkning?

Håller ner kvävemängden 70 kg kväve. På ren spannmål 60 kg kväve. Läggs det på tillräckligt med flyt behöver det inte kompileras med någon handelsgödsel.

Begränsande faktor med gödsling till vallen är kalium nivåerna man får begränsa på mängden flytgödsel. Har testat Art farm, genom styrfilen så har man lagt på mer där det har varit dåligt. Till våren tänker han köra helt utan kväve till vallinsådden, sen kompletterings gödsel med Art farm enligt styrfil.

- Markkartering , sämre jordar vid Taberg. Enligt analyserna så ligger de ganska bra till med kalkningen runt Bankeryd. Där det nyodlas kommer kalkning behövas.

10. Skördeteknik?

Butterfly slätterkross, Pickupsträngläggare används för att man vill ha ett renare gräs med mindre askhalt i. Kurmurgemax 950. Självgående Jaguarhack för att hacka gräset med.

Skörden läggs i plansilofack. Två hjullastare till att packa när det är skörd. Eftersom det oftast finns ett underskott på grovfoder tar de alla chanser till mer så även om det tagits en spannmålsskörd kan de köra efter också för att få ihop mer grovfoder.

12. Vad är nyckeln till eran framgång med valletablering?

Upplever att det bästa sättet för etablering är att ta första skörden som helsäd.

Rådgivningen med Per- Anders är viktig. Allt man gör i växtodlingen görs för att man ska få så bra vallar som möjligt. Plöjer på hösten så man får med så mycket fukt som möjligt. Även att man hinner harva på hösten. Vältra innan sådd är en framgångsfaktor, även efter sådden. I valletableringen så är placeringen av fröet jätteviktig. Är det för mjukt och luckert så är Rapiden undermålig. Då tycker han att en 50 år gammal såmaskin kan vara bättre att använda, då den placerar fröet mycket grundare.

13. Har ni misslyckats någon gång? vad gjorde ni för fel då med valletableringen?

Plöjde ner flytgödsel i Januari (spridningsförbud) då blev spannmålen så bra så det kvävde insådden. Där det vårplöjdes fungerade inte alls spannmålen.

2019 plöjde om åkern som sådde om men misslyckas, där tror Henrik att fröet placerades för djupt.

2. Kårtorps säteri Olof Jansson 7/2-2022

1. Allmän gårdsbeskrivning: Hur många hektar odlas? Hur många skördar tas? Avkastning? Antal kor?. Eko eller konventionellt?

687 ha åker i cirkulation ,758(åker) 101 betesmark. Vallen tre skördar om de skulle ta fler skördar än tre så skulle det bli för lite fibrer. 8 ton ts (5,5-11 ton ts) ensilerade höstvetete 2018 det gör de normalt inte. 350 kor krav sedan 1995.

2. Hur ser växtföljden ut? Vad i växtföljden ligger vallinsådden? Finns det något speciellt skäl till att den ligger just där? Såteknik? såmaskin?

År ett sätt in vallen två tredjedelar åkerböna en tredjedel vårvetete. Åkerbönan problem med sjukdomen Rapsi, därför har det provat att odla blå söt lupin. I fjol sådde de in i havre. På två fält. Testat och så in i höstvetete, sås med varannan bill. Så vallfröet april månad i 25 cm radavstånd. Har testat att gödsla både innan sådd och efter sådd med lyckat resultat. Har testat att lägga frö i gödseltunnan, det gick men inte så bra. De var då även tvungna att lägga på mycket flyt så att fröet skulle flyta ut så la då på 90 ton per ha. De kunde då lägga ganska mycket flytgödsel där eftersom de inte gödslar vallarna så mycket, den mesta gödseln går åt till raps och spannmål. Insåningsgrödan tas antingen till helsäd eller till tröskning. Detta beror på hur mycket vallen ger. Vissa år är det mycket helsäd andra år inget alls.

Vall i två år sedan höstraps, höstvetete/ höstråg. Detta är vad man strävar efter men på vissa skiften går det inte så raps för att det är för mycket hjortar.

3. Hur ser såberedning ut? Harvning, Vältning?

Normala höstplöjer, harvar på våren, extra harvning på insådd. Väderstad spirit frösåmaskin, plus vältning vill inte ha någon sten i vallen.

4. Tidpunkt för valletablering?

Mars (1-25 april normal tidpunkt)

Jordarter?

mo mellanlera lättlera.

- *Filmning? Vid valletablering skulle det vara okej för er?*

Ja.

6. Skyddsgröda? Artval? Sortval? Kornsort?-Utsädesmängd på skyddsgrödan? Hur skördas den?

Sår in i skyddsgröda. Birit åkerböna, lupin blå söt lupin Lantmännens Highstick är bäst. Så in i havre, höstvetete vårvetete Alderon med dubbelt radavstånd. Kornet försvarar bara sin plats på lätta jordar.

5. Ogräsbekämpning? Tidpunkt? Preparatval, dos (kon)

Ta grödan som helsäd.

7. Vilken vallfröblandning används?

Kårtorps special! köpte senast en standardblandning 1975.

-Mängd?

20-24 kg per ha

- sort?

25% blåusern (Nexus och Pondus) 25%rödklöver (Ares) 5% vitklöver Edrit 33% timotej Grindstad 6 % ängssvingel (Torid /Mintu) 6 % engelskrajgräs Birger.

- Klöver/ gräs mängd? Botanisk analys?

Ja, letar även efter ovanliga ogrässorter.

- Följer ni upp vilka arter som finns på första vallåret?

- Tänker ni att ni vill ha mer protein i vallen?

På ca 60 ha är det för lågt pH för lusern där hade han istället 35 %rödklöver 15% Vicky 13% Vicky eko 7% Ares eko 7% vitklöver hebbe eko. 20 % timotej Grindstad 20% Switch. 9% engelskt rajgräs Birger ängssvingel 4% Mintu 5% Torid. Nöjd med rödklövern Vicky.

8.Etableradvall antal skördar, liggtid? Varför bryter man?

Första året tas tre skördar. Rapsen sås normalt första veckan i augusti. I praktiken blir det 1 och en halv vallskörd, rap är gynnsam ekologisk så den styr växtodlingen.

9.Gödsling till insädd? Stallgödsel och komplettering med mineralgödsel? NPK

- Gödsling till etablerad vall stallgödsel ev komplettering med mineralgödsel. NPK. Är gödslingen samma över alla vallår eller förändras den över tid?

- pH i marken, strategi när det gäller kalkning? 6,5 -7 pH

Fastgödseln körs ut på våren och vårplöjs på mojord. Där det har sått in med havre gödslas med utläggare flytgödsel. Testat att så in i höstvetete med tillgången till biogödsel skulle då varit större. Minst 6,3 i pH för att lusernen.

10.Skördeteknik?

Trippelslätterkross med valsar rädda klöver och lusernblad. Roc 1000000

Exakt . kollar väderprognosen noga.

12.Vad är nyckeln till eran framgång med valletablering?

Noggrannhet.

13.Har ni misslyckats någon gång? Vad gjorde ni för fel då med valletableringen?

2018- torkan. Bara det som va sått efter 10 maj misslyckades! De som var sått tidigare klarade sig.

3. Ekby Foder Mariestad Johan Gradén 8/2 2022

1.Allmän gårdsbeskrivning: Hur många hektar odlas? Hur många skördar tas? Avkastning? Antal kor?. Eko eller konventionellt?

800 ha odlas två skördar skördas 9,6 ton torrsubstans i snitt Konventionellt.

2.Hur ser växtföljden ut? Vad i växtföljden ligger vallinsådden? Finns det något speciellt skäl till att den ligger just där? Såteknik? Såmaskin?

Gräsvall endast, 35 ha äger han själv resten arrenderas. Såteknik- Den maskinen som finns tillgänglig Rapid eller spirit med sålåda. Experimenterar lite varje år tex har han byggt om en 70 hk John Deere. Minsta maskin som är bra 8 meter bred, vill inte ha körskador på vallen.

3. Hur ser såberedning ut? Harvning, vältning?

Mest Lera, mossjordar. Plöjer på hösten och låter sedan marken ligga bar under vintern. På våren harva och plocka sten och harva igen. Harva mycket så att inte spannmålen tar sig. Såberedningen kommer i andra hand, ytan ska vara flat viktigare än avkastningen. Kvalitén på fodret är viktigt, det får inte komma med några stenar.

4. Tidpunkt för valletablering?

1 april eller 30 april sent, utan gödning.

Jordarter? (tänker ni olika på olika jordartstyper om de finns?).

Tänker lika.

- Filmning vid valletablering skulle det vara okej för er?

Ja.

6. Skyddsgröda? Artval? Sortval? Kornsort? - Utsädesmängd på skyddsgrödan?

Hälften till två tredjedelar av rekommendationerna. Hur skördas den? havre / korn dubbelt radavstånd 24 cm.

Detta tas som helsäd. (slumpas bort) Självgående hack tas ibland. Det viktiga är att det inte får växa för länge. Undviker tröskor och vagnar så det inte blir packningsskador på vallen.

5. Ogräsbekämpning? Tidpunkt? Preparatval, dos (kon)

Baldersbrå stort problem, Ger en dålig doft. Sprutas så tidigt som möjligt. Inga problem att bekämpa. Använder så lite ogräsbekämpning som möjligt så det inte ska skada vallen eller naturen.

7. Vilken vallfröblandning används?

Experimenterat under åren två eller tre sorters timotej och sen ängssvingel, rödklöver.

- Mängd? 20 kg

- Klöver/ gräs mängd? Botanisk analys?

Ja.

- Tänker ni att ni vill ha mer protein i vallen?

Ja mera protein i vallen. Mängden protein är nyckeln till värdet på skörden.

8. Etableradvall antal skördar, liggtid? Varför bryter man?

Så länge som möjligt 50 år, det får inte blir några skador på vallen. 4-5 år märker de en trötthet i vallen.

3 ha ska etableras i år.

9. Gödsling till insädd? Stallgödsel och komplettering med mineralgödsel? NPK

- Gödsling till etablerad vall stallgödsel ev komplettering med mineralgödsel. NPK. Är gödslingen samma över alla vallår eller förändras den över tid?

- pH i marken, strategi när det gäller kalkning?

Gödsling vid insädd undviks. Gödslar minst två gånger lite gödsel i spridaren, i slutet på mars. 60 kg kväve.

Axan andra givan. Sprida riskerna med vädret, trycka upp proteinhalten.

Grundläggande markkartering. Förra årets foderanalyser bestämmer mineralgödslingen.

Gödslingen vallens potential det givna året.

160-180 kg kväve på två eller tre skördar.

10. Skördeteknik?

Slätterkross fullbredspridning, slås på morgonen eller förmiddagen, vill ha ner sockerhalten, vänder gräset på eftermiddagen. Strängas morgon dag tre, pressad till balar högst 5 minuter utan plast.

12. Vad är nyckeln till eran framgång med valletablering?

Tur. Hygien, protein/ sockerhalt halt, torrsustans får de till de så blir det ett bra värde på fodret.

13. Har ni misslyckats någon gång? vad gjorde ni för fel då med valletableringen?

Fel väder. Etablerat på hösten men det funkar inte.

4. Suntetorps säteri Johan Sahlström Skövde 8/2- 2022

1. Allmän gårdsbeskrivning: Hur många hektar odlas? Hur många skördar tas? Avkastning? Antal kor?. Eko eller Konventionellt?

Mjölproduktion 750 mjölkkor 12 robotar, åker mark 570 ha, bete 650 totalt. 3-4 skördar tas. 10,37 ton i snitt. (11 fem år tillbaka) 2012 konventionellt.

2. Hur ser växtföljden ut? Vad i växtföljden ligger vallinsådden? Finns det något speciellt skäl till att den ligger just där? Såteknik? Såmaskin?

Gården är uppdelad på två plan en höstbrukas och en vårbbrukas. Höstbrukade arealen vete med insådd och vall två år och sen vete. Vårsådda vårrågvete med insådd och sen två år vall och sen vete och sen havre. Såteknik- en rapid med vallfrölåda/biodrill, använder också en vält med vallfrölåda/biogrill med plankor. Majs ska testas i år på 50 ha.

3. Hur ser såberedning ut? Harvning, vältning?

Plöjer en överfart med Carrier och sen sådd. Undviker harvning för att inte få fram mer sten.

4. Tidpunkt för valletablering? (Varför?) Jordarter? (tänker ni olika på olika jordartstyper om de finns?)

Etablera så tidigt som det går på det vårsådda lättare jordar med vårplöjning. Mitten på mars till mitten på april. Hösten sår de den 15 augusti till 15 september med rågvete. I år blir det vete. Vetet ska hålla sig friskare än rågvetet.

- Filmning vid valletablering skulle det vara okej för er?

Ja.

6. Skyddsgröda? Artval? Sortval? Kornsort?-Utsädesmängd på skyddsgrödan? Hur skördas den?

Vete och vårrågvete. Har testat olika. Utsädesmängd 180 kg vete. Den ensileras vid deg mognad båda två.

5. Ogräsbekämpning? Tidpunkt? Preparatval, dos (kon)

Ingen ogräsbekämpning.

7. Vilken vallfröblandning används?

En till våren- 20 % lusern 15% engelskrajgräs 30% rörsvingelhybrid 35% Hyckor /svaj 35% hundäxing (tidig sort). Hösten -20% lusern 15% engelskt rajgräs 25 % rörsvingelhybrider 40% Timotej (Ronja).

-Mängd? 15 kg mycket timotej som har låg tusenkornsvikt.

- Klöver/ gräs mängd? Botanisk analys? Fältbesök görs dagligen.

- Tänker ni att ni vill ha mer protein i vallen?

Har gått åt andra hållet billigt har ett relativt billigt restfoder drunk, det viktigaste är att få upp ts halten, klövern håller mycket vatten så då tar det lång tid att torka den, lusernen lämpar sig då bättre innehåller mindre vatten torkar som gräs.

8.Etableradvall antal skördar, liggtid? Varför bryter man?

Skördar tre gånger en gång helsäd sen minst 7 men kan bli upp till 9 skördar. Det är för att hålla uppe skördenivåerna. Funderar på att gå över till treåriga vallar.

9.Gödsling till insädd? Stallgödsel och komplettering med mineralgödsel? NPK

- Gödsling till etablerad vall stallgödsel ev komplettering med mineralgödsel. NPK. Är gödslingen samma över alla vallår eller förändras den över tid?

- pH i marken, strategi när det gäller kalkning?

2016 markkartering.

Vi plöjer ner gödseln. På den vårsådda grödan plöjer ner 60 ton. Sen får det klara sig där och de skördar helsäd. Därefter till återväxten 30 kg kväve Axan till återväxten, vallår 1 70 kg kväve 259 kg Axan och 25-30 ton flytgödsel till första skörden. Andra skörd 148 kg Axan (27% kväve) och 30 ton flyt. Tredje 148 kg Axan 30 ton flyt (25 -30 ton) Hösten- plöjer ner gödseln sår vete och insädd om det är läge så lägger de på 30 ton i växande gröda 370 kg Axan, skördas som helsäd. skörd 148 kg Axan till återväxt. Sen samma som våren.

10.Skördeteknik?

Slåttermaskin, 8 och halv meter. Bred sprider vallen drar ihop de med strängläggare och sen kommer en hackvagn. GPS på alla fordon. Helsäden slås och läggs direkt i sträng utan förtorka. Packar med lastare och traktorer. Plansilofack med tak.

12.Vad är nyckeln till eran framgång med valletablering?

Insädd i skyddsgröda skördas som helsäd.

13.Har ni misslyckats någon gång? vad gjorde ni för fel då med valletableringen?

Vara försiktig med liggsäd, försiktig med gödselgivan och utsädesmängd. Höstsådda fick snömögel 1/ 20 gånger.

5. Lilla Hult gård AB. Åke Johansson Öland 9/2 -2022

1.Allmän gårdsbeskrivning: Hur många hektar odlas? Hur många skördar tas? Avkastning? Antal kor?. Eko eller konventionellt?

310 årskor 270 ha mark brukas. Äger 176 ha. 80 ha majs 125 ha slåttervall. Sår in 60 ha i vårvete. 10 ton i snitt. 4 skördar på bra jord, är det lite torrare blir det tre. Konventionellt.

2.Hur ser växtföljden ut? Vad i växtföljden ligger vallinsädden? Finns det något speciellt skäl till att den ligger just där? Såteknik? Såmaskin?

Vårvete med insådd , 3-4 år och sen två år majs. När de gör en vallinsådd , föredrar att den är höstplöjd, marken får inte torka ur. Harven hänger man på Väderstads vält med biogrill, kör med välten en gång extra efter om det för att mycket frö är i ytan. 9 meter bred. 8 km i timmen. 6 ha i timmen när man sår. Det ska gå snabbt.

Vårvetet sås med gödningsnurren innan sista harvningen. Då kan det bli problem med fåglar.

3. Hur ser såberedning ut? Harvning, vältning?

Se ovan.

4. Tidpunkt för valletablering? (varför?) Jordarter? (tänker ni olika på olika jordartstyper om de finns?)

- Filmning? Vid valletablering skulle det vara okej för er? Ja

När jorden är upptorkad, fördel om det är gjort innan den 20 april.

Den bra jorden den är kapilär, ringvältars den så kommer vattnet upp efter ett par timmar.

Dåliga jordar morän / mo måttlig mullhaltig lerig morän mo. 10 ha mossjord. (den sår de inte om alls.)

6. Skyddsgröda? Artval? Sortval? Kornsort?-utsädesmängd på skyddsgrödan? Hur skördas den?

Vårvete , (korn Popino) 150 kg per ha. De sista åren har det tagits som helsäd, spillsäd kan skada insådden. Är det väldigt torrt så får grödan stå kvar så det skyddar mot sol.

5. Ogräsbekämpning? Tidpunkt? Preparatval, dos (kon)

Basagran 0,6 kg per ha. När ogräset är som en nagel.

7. Vilken vallfröblandning används?

45% Lusern 15% Engelskt rajgräs 25% rörsvingel 15% änsvingel.

Betetsblandning-

15 vitklöver 5 % rörsvingel 15 % Engelsktraj 10% ängsgröe 15% ängssvingel.

-Mängd?

24 kg.

- Klöver/ gräs mängd? Botanisk analys?

Inte vid procent. Fasta körspår.

- Följer ni upp vilka arter som finns på första vallåret?

Ja de tittar i vallen.

- Tänker ni att ni vill ha mer protein i vallen?

Nej!

8. Etableradvall antal skördar, liggtid? Varför bryter man?

4 år, slåttervallarna håller inte lika länge.

Betesvallen bryts när det är låg avkastning.

9. Gödsling till insådd? stallgödsel och komplettering med mineralgödsel? NPK

- Gödsling till etablerad vall stallgödsel ev komplettering med mineralgödsel. NPK. Är gödslingen samma över alla vallår eller förändras den över tid?

- pH i marken, strategi när det gäller kalkning?

Ingen kalk pH 7,2 i marken. Var 7 år görs markkartering.

Betesvallen -35 kg kväve i form av 27/4 la det till varje avbetning när det regnade. 4 gånger ungefär.

Slåttervallen- 150 kg 27/4 till tre skördar.

10. Skördeteknik?

Slåtterkross med krimper, bred sprider 24 timmar får det ligga sen räfsa ihop det. Exakthack 9 meter.

12. Vad är nyckeln till eran framgång med valletablering?

Lyckas med etableringen generellt. När 8 veckors torka kommer klarar inte vallen sig. Timing-man sår i tid värken för tidigt eller sent, dela upp vårsådden i mindre partier.

13. Har ni misslyckats någon gång? vad gjorde ni för fel då med valletableringen?

Om den blir uttorkad, mycket sten så får man harva många gånger och då tar det lång tid och blir luckor i vallen. Vårplöjning och det blir mycket lerknölar då blir det inte bra. Om skyddsgrödan blir för tät. Westerboliskt rajgräs men det konkurrerar med vallen när det är för torrt.

6. Torsjö säteri Henrik Källner 10/2 -2022

1. Allmän gårdsbeskrivning: Hur många hektar odlas? Hur många skördar tas? Avkastning? Antal kor?. Eko eller konventionellt?

530 årskor mjölkproduktion. 450 ha åker stora delar vall och spannmål, 150 ha naturbete. 4 gånger på 1 två och trevallarna. Extensiva vallar tas två, mossmark. På de bra 9,2-9,3 ton snitt. Konventionellt.

2. Hur ser växtföljden ut? Vad i växtföljden ligger vallinsådden? Finns det något speciellt skäl till att den ligger just där? Såteknik? Såmaskin?

Treåriga vallar, 1 år majs eller ett år spannmål. Prioriterar vallen framför spannmål. Så vallen i renbestånd Väderstad Spirit, sår vallfröet i billagrigatet.

3. Hur ser såberedning ut? Harvning, Vältning?

Plöjer på hösten, så tidigt som möjligt harva en gång på med flyt sen harva en två gånger till sen vältrar, så grunt som möjligt spirit. Vältrar efter sådden.

4. Tidpunkt för valletablering? (varför?) Jordarter? (tänker ni olika på olika jordartstyper om de finns?)

- Filmning vid valletablering skulle det vara okej för er? Ja.

Så tidigt som det går. Mitten på april

6. Skyddsgröda? Artval? Sortval? kornsort?-Utsädesmängd på skyddsgrödan? Hur skördas den?

Ingen skyddsgröda.

5. Ogräsbekämpning? Tidpunkt? Preparatval, dos (kon)

Lämpligt preparat för gräs. 1 gång så inte skadar klöver. Enligt rekommendation.

7. Vilken vallfröblandning används?

Warnbrug nutritfiber. 75% rörsvingel mjukbladiga röslingar. 15% diploida rajgräs 10% vitklöver.

-Mängd?

44kg ha

- *Klöver/ gräs mängd? Botanisk analys? Inte procent andelar.*

- *Tänker ni att ni vill ha mer protein i vallen?*

Ja det är ett mål att få protein runt 180-190.

8. *Etableradvall antal skördar, liggtid? Varför bryter man?*

4-5 år ska kolla om det är möjligt. 3 år nu.

9. *Gödsling till insädd? Stallgödsel och komplettering med mineralgödsel? NPK*

- *Gödsling till etablerad vall stallgödsel ev komplettering med mineralgödsel. NPK. Är gödslingen samma över alla vallår eller förändras den över tid?*

- *strategi när det gäller kalkning?*

Samma.-pH i marken. 300 kg kväve fördela det jämt lite högre till första skörd. Extra kalium på de lätta jordarna. Kalkplan, kalksalpeter.

10. *Skördeteknik?*

Slår med slätterkross, bred sprider, räfsar ihop hackar med exakthack lägger in i plansilo.

12. *Vad är nyckeln till eran framgång med valletablering?*

Bra etablering av vallen. Sår in i renbestånd.

13. *Har ni misslyckats någon gång? vad gjorde ni för fel då med valletableringen?*

Sådde in i skyddsgröda. Sår för djupt. Lätta jordar blir aldrig med skyddsgröda.

7. FA Skure Lantbruk Gäddholm Adam Skure 14/2 -2022

1. *Allmän gårdsbeskrivning: Hur många hektar odlas? Hur många skördar tas? Avkastning på vallen? antal kor. Eko eller konventionellt?*

Ekologisk växtodling på ca 680ha med tillhörande ekologisk mjölkproduktion med ca 330 årskor. Vallen skördas 4 gånger. Avkastningen varierar beroende på liggtid och gödslingsstrategi samt mängden bevattning. Vi har möjlighet att bevattna ca 400 av 680 hektaren utifrån geografisk placering. Avkastning mellan 6000-10000kgts/ha och år.

2. *Hur ser växtföljden ut? Vad i växtföljden ligger vallinsådden? Finns det något speciellt skäl till att den ligger just där? Såteknik? Såmaskin?*

Varierad växtföljd men vanligen; 3 år vall, Höstraps/höstvete, havre/åkerböna, höstvete, insädd i helsäd av havre eller korn/ärt. Vi sår nästan uteslutande in i helsäd för att kunna skörda den i månadsskiftet juli-aug för att få ner ljus till insådden. Insådden görs i en separat körning med såmaskinen direkt efter att skyddsgrödan såtts. Detta så tidigt som möjligt på våren när marken är farbar. Vältning sker innan och efter sådd av själva vallfröet beroende på såbruk och väderprognos vid utförandet. Sådden görs med en Horsch Pronto 6DC. 85% av fröet sås med såbillarna på 15 cm radavstånd, 15% av fröet sås med frösålåda som har utblås på 30 cm avstånd.

3. *Hur ser såberedning ut? Harvning, vältning?*

Förberedande jordbearbetning sker redan på hösten efter plöjning inför vintern för att fältet skall vara så jämnt som möjligt till våren. Extra harvning sker på våren för att jämna fältet

samt skapa fint bruk som håller fukten väl. Vältning efter sådd av skyddsgrödan/innan frösådd samt efter frösådd.

4. Tidpunkt för valletablering? (Varför?) Jordarter? (tänker ni olika på olika jordartstyper om de finns?)

Etablering så tidigt som möjligt för att vallinsådden skall komma igång så fort som möjligt på säsongen då vi ofta har problem med försommartorka. Rådgivning med växtråd och Per-Anders. Mitten på april.

Filmning? Vid valletablering skulle det vara okej för er? Ja

6. Skyddsgröda? Artval? Sortval? Kornsort? -Utsädesmängd på skyddsgrödan? Hur skördas den?

Sår in i havre eller proteinblandning av korn/ärt. Skördas med helsädesbord på självgående hack. Utsädesmängden sänks med ca 25% mot normalt = 180kg för havre. Korn/ärt, 40/60 = 65kg/150kg. Vi väljer inga speciella utsädessorter för skyddsgrödan.

5. Ogräsbekämpning? Tidpunkt? Preparatval, dos (kon)

Ekologisk odling så ingen ogräsbekämpning sker förutom noggrann harvning innan sådd.

7. Vilken vallfröblandning används? - klöver/ gräs mängd? botanisk analys?

Egen blandning enligt följande: 12% Lusern Pongus 8% Rödklöver Vicky 5% Vitklöver Hebe 35% Timotej Switch 20% Ängssvingel Tored 20% Eng rajgräs Birger.

Mängd-Utsädesmängd 26kg/ha. Följer upp hur det faktiska resultatet ser ut i den blivande vallen, vill ha främst energi och sedan protein i det färdiga vall fodret. Fiber löser vi med halm och protein går att tillsätta med eget eller köpt proteinfoder. Energin måste finnas i vallen för att nå ett högvärdigt foder som krävs för hög mjölkavkastning.

8. Etableradvall antal skördar, liggtid? Varför bryter man?

Skördar normalt 4 skördar, händer också vid bra fart på insådden att den skördas redan insåddsåret i början på september då den annars blir för kraftig innan vintern. Vallen ligger 3-4 år och bryts för att rulla runt i växtföljden som är viktig att hålla i den ekologiska växtföljden som ogrässanerare.

9. Gödsling till insådd? Stallgödsel och komplettering med mineralgödsel? NPK- Gödsling till etablerad vall stallgödsel ev komplettering med mineralgödsel. NPK. Är gödslingen samma över alla vallår eller förändras den över tid? -pH i marken, strategi när det gäller kalkning? Gödsling innan sådd av skyddsgrödan ca 45kg N i form av biogödsel som myllas. Gödsling i början av september insåddsåret ca 30kg N i form av biogödsel. Gödsling sker sedan under vallåren normalt till 1a och 2a skörd tillsammans med intensiv bevattning lite olika beroende på tillgång på flytgödsel/biogödsel. Inget kväve köps in till växtodlingen. Mål på pH mellan 6,5-7.

10. Skördeteknik?

Slätter med inhyrd Butterfly, förtorkning och sedan strängning med egen 15m strängläggare. Inlejd Jaguarhack, transport med egna vagnar och traktorer samt packning med egna maskiner i plansilo. Syra används som ensileringsmedel. Mycket noggrant arbete vid skörd och inläggning samt täckning och uttag.

12. Vad är nyckeln till eran framgång med valletablering?

Noggrannhet i alla moment samt bra maskiner.

13. Har ni misslyckats någon gång? vad gjorde ni för fel då med valletableringen?

Torråret 2018 då det inte kom något regn alls innan långt in på sommaren tillsammans med extrem värme. Ytterligare noggrannhet med dubbla vältningar samt insådd med egen körning tillämpas efter det. Har testat att etablera på hösten men med dåligt resultat.

8. Västanåsgård Kristinehamn Fredrik 14/2 -2022

1. Allmän gårdsbeskrivning: Hur många hektar odlas? Hur många skördar tas? Avkastning? Antal kor?. Eko eller konventionellt?

Total areal 654 ha med bete, vall 229 ha. 500 djur 200 årskor. 175 mjölkande. Eko. 7,2ton i snitt.

2. Hur ser växtföljden ut? vad i växtföljden ligger vallinsådden? Finns det något speciellt skäl till att den ligger just där? Såteknik? Såmaskin?

6 år i växtföljd 3 år vall 3 år spannmål, efter vall någon höstgröda så fort man får efter sista juli. Andra året baljväxt, vårgroda med insådd. Efter havre körs vallen. I samma överfart sås havren.

Väderstad spirit.

3. Hur ser såberedning ut? Harvning, Vältning?

Varierar, alla gånger efter vallen så tallriksharvar, plog, harvning två gånger.

4. Tidpunkt för valletablering? (Varför?) Jordarter? (tänker ni olika på olika jordartstyper om de finns?)

- Filmning? vid valletablering skulle det vara okej för er?

Ja. Så fort det bär så kör de. Så i början på maj slutet på april.

6. Skyddsgröda? Artval? Sortval? Kornsort?-Utsädesmängd på skyddsgrödan? Hur skördas den?

Havre Symfoni – 180 kg Tröskas. Ibland helsäd. Ta helsäd där grödan är dålig.

Så vallfröet i samband med skyddsgrödan.

5. Ogräsbekämpning? Tidpunkt? Preparatval, dos (kon)

Ogräsharv, den körs vid behov för sällan. Inget i vallen.

7. Vilken vallfröblandning används?

Eko väx- Högland.

-Mängd? 17 kg per ha

-sort? Timotej 50 % Ängssvingel 20% Engelskt rajgräs 10 % rödklöver 15% vitklöver 5%

- Klöver/ gräs mängd? Botanisk analys? Nej, går ut och kollar lite efter klöver och Timotej.

- Tänker ni att ni vill ha mer protein i vallen?

Både protein, energi och mängd så en gyllene medelväg. 20 % klöver gärna. Vill inte köra mera än tre gånger. Vill ha en sen Timotej så att klöver hinner komma med i första skörden. Sprida ut riskerna.

8. Etableradvall antal skördar, liggtid? Varför bryter man?

3 år, skördar tre styck. Klöver hänger inte med, Har funderat på att testa att ha vallen i 4 år men inte testat än. Kanske testar framöver blir en ekonomisk fråga pga Diselpriser mm, men man är rädd att klövern inte klarar 4 år kanske testar på en del vallar.

9. Gödsling till insådd? Stallgödsel och komplettering med mineralgödsel? NPK

- *Gödsling till etablerad vall stallgödsel ev komplettering med mineralgödsel. NPK. Är gödslingen samma över alla vallår eller förändras den över tid?*
- *-pH i marken, strategi när det gäller kalkning?*

Gödslar med biogödsel från Karlskoga. Alla andra och tredjeårsvallar på våren 20 ton.

Tror man inte att man kommer tillbaka dit 30 kg . gödslar med slangspidare. Svavel förra året, mindre än rekommenderat, ska även köra det i år.

Markkartering vart 10 år, kalka de tre sämsta varje år.

10. Skördeteknik?

Slåtterkross Hutingar 10,8, bred sprider halva och lägger ihop halva, då kan vi med strängläggaren lägga ihop till en stor. Självgående John Deere hack , plansilo och tornsilo.

12. Vad är nyckeln till eran framgång med valletablering?

Bra såbädd rätt tidpunkt. Är det väldigt torrt vältra en extra gång efter sådd.

13. Har ni misslyckats någon gång? vad gjorde ni för fel då med valletableringen?

För grov såbädd och för torrt.

9. Wadsbo mjölk Johan Ocklind 14/2-2022

1. Allmän gårdsbeskrivning: Hur många hektar odlas? Hur många skördar tas? Avkastning? Antal kor?. Eko eller konventionellt?

Två bolag som fungerar som ett. 2600 ha åker 1300 mjölkkor, kvigorna åker till Värmland för uppfödning. 4 skördar, 6,5-7 ton Ekologiskt.

Mjölkproduktionen är konventionell.

2. Hur ser växtföljden ut? Vad i växtföljden ligger vallinsådden? Finns det något speciellt skäl till att den ligger just där? Såteknik? Såmaskin? 3. Hur ser såberedning ut? harvning, vältning?

Två år vall , raps/ höstveten antingen höstveten, havre, åkerböna, havre med insådd eller veten med insådd. Sju år i växtföljd. Vi vill ha ordningen odla raps på vallbrott efter de vill man kunna göra en sommarträda. De vill komma in med vallen tätt efter åkerbönan. Veten och raps höstgröder efter vallen. Sår all spannmål med en spirit 9 meter spirit. Vanlig strategi med växtodlingen plöjer, harvar två till tre gånger. Kvärneland vält med sålåda med dubbla rader med efterharvspinna som sitter före välten fröet släps efter pinnarna och vältras efter.

4. Tidpunkt för valletablering? (Varför?) jordarter? (tänker ni olika på olika jordartstyper om de finns?)

- *Filmning? Vid valletablering skulle det vara okej för er? Ja*

Våren- (inte troligt före den 15 april) i samband med vårsådd, på hösten lite tidigare om möjligt, styv lera.

6.Skyddsgröda? Artval? Sortval? Kornsort?-Utsädesmängd på skyddsgrödan? Hur skördas den?

Normal havre 200 kg havre 220 kg höstvete

5.Ogräsbekämpning? Tidpunkt? Preparatval, dos (kon)

Vallen är en ogräsbekämpare och de plöjer.

7.Vilken vallfröblandning används?

Pawo 25/ Pawo 21+ Lusern

-Mängd? 25 kg

- Klöver/ gräs mängd? Botanisk analys?

- följer ni upp vilka arter som finns på första vallåret? Vill ni ha mer protein i vallen?

Ja, det man kan se på vallen är att rödklövern börjar försvinna efter två år och gräsen tar över.

8.Etableradvall antal skördar, liggtid? Varför bryter man?

4 skördar 6,5- 7 ton ,

Spannmålen tas i regel till spannmålsskörd. Upplever de att vallen är svagt etablerad på hösten så kan de putsa ner spannmålsstubben så det kommer in mer ljus till vallen. Vill sälja så mycket tröskade grödor som möjligt för att det är mest ekonomi i de.

9.Gödsling till insädd? Stallgödsel och komplettering med mineralgödsel? NPK

- Gödsling till etablerad vall stallgödsel ev komplettering med mineralgödsel. NPK. Är gödslingen samma över alla vallår eller förändras den över tid?

- -pH i marken, strategi när det gäller kalkning?

När man har sått havre gödslar man och då får samtidigt vallen gödsel. Har biogödsel och det blir lite hårdare för baljväxterna då att klara sig för att den gödseln är mer kväverik..Bra pH. 25 -30 kubik till vallen vår gödsling. (tre kilo total kväve 2,1 2,2 kg amoniumkväve) 50 kg kväve tillgängligt för vallen på våren, gödslar mellan förtas och andra skörd, eller andra och tredje beror lite på hur det ser ut tidsmässigt och hur mycket gödsel som finns tillgängligt. Helst skulle de vilja gödsla allt kring den 15 mars men det är inte genomförbart.

10.Skördeteknik?

lejer maskin som slår och strängar. Egna självgående hackar, bogserar vagnarna efter hacken.

12.Vad är nyckeln till eran framgång med valletablering?

Så välten är bra efter sådden, fukten är avgörande. I år ska det etableras både i vete och havre.

13.Har ni misslyckats någon gång? vad gjorde ni för fel då med valletableringen?

Grovt bruk, 2018 torkan fick då hjälp så om på hösten på nytt. Sått in på hösten med tveksamt resultat.

10. Tveta Gård Folke Pleijert 15/2- 2022

1.Allmän gårdsbeskrivning: Hur många hektar odlas? Hur många skördar tas? Avkastning på vallen? Antal kor?. Eko eller konventionellt?

90 mjölkkor plus rekrytering 260 djur totalt. 3 skördar målet är 4 skördar. Minst 10 ton ts. Konventionellt. 45 ha vall. 220 totalt.

2. Hur ser växtföljden ut? Vad i växtföljden ligger vallinsådden? Finns det något speciellt skäl till att den ligger just där? Såteknik? Såmaskin?

Flytande växtföljd, potatisen styr växtföljden. Raps före vall. Fast majsareal. Så allt på hösten främst höstvete. Bevattnings.

-Vall, vall, vall, raps, vete, potatis, vete, vete, potatis. (önskvärt)

Vallen sås in på våren i Westerboliskt rajgräs. Lagom att ta en fullskörd i samband med andra skörden. Två till tre skördar vallår noll.

Spirit, så med såbillarna lägger markering som används sedan när man slår och kör gödsel. kombisådd.

3. Hur ser såberedning ut? Harvning, vältning?

Flytgödsel, plöjning, Carrier, Crosskill med crossboard, sådd, vältning.

4. Tidpunkt för valletablering? (Varför?) Jordarter? (tänker ni olika på olika jordartstyper om de finns?)

- Filmning? vid valletablering skulle det vara okej för er? Ja

När marken är körbar 15 mars eller 15 april. Lika, mullrik mo, måttligt mullhaltig lerig mo. Ska inte etablera något i år.

6. Skyddsgröda? Artval? Sortval? Kornsort? -Utsädesmängd på skyddsgrödan? Hur skördas den?

Westerboliskt rajgräs 6-7 kg per ha. Har minskat utsädesmängden genom åren för att det inte ska ta över för mycket och kväva det andra.

5. Ogräsbekämpning? Tidpunkt? Preparatval, dos (kon)

pass

7. Vilken vallfröblandning används?

Egen blandning

-Mängd? 23-24 kg (32,5 kg)

- sort? 29 % Timotej switch 23%rörsvingel svaj 11 % engelskt raj Birger 6% blåusern

Felicia 20 % Westerboliskt raj Svale 8% rödklöver Vicky 3%vitklöver sorterna kan variera.

- Klöver/ gräs mängd? Botanisk analys?

- följer ni upp vilka arter som finns på första vallåret?

- Tänker ni att ni vill ha mer protein i vallen?

Klimatet insåningsåret. Mycket lusern 2018. 170-180 gram råprotein är målet.

Klövern står sig ganska bra.

8. Etableradvall antal skördar, liggtid? Varför bryter man?

3 men borde vara 4. Bryter år tre 2,5 år efter de åren kan de komma lite Kvickrot och då kommer vildsvinen och bökar i vallen. Mera snurr i växtföljden för potatisens skull.

9. Gödsling till insådd? Stallgödsel och komplettering med mineralgödsel? NPK

- Gödsling till etablerad vall stallgödsel ev komplettering med mineralgödsel. NPK. Är gödslingen samma över alla vallår eller förändras den över tid?

- pH i marken, strategi när det gäller kalkning?

Etableringen 30/40 ton flyt. 45 kg kväve NS 37. Man kör flyt när det bär, efter andra skörd får vallen 25-30 ton flyt. De äldsta vallarna får flyt i första hand då tillgången på flytgödsel är begränsad. Ns 37 eller Axan 85-90 kg kväve första givan. 60 andra skörden. 40-45 till tredje. 180-190 kg kväve handelsgödsel. Andra och tredje givan är det N34 eller i något fall kalksalpeter framförallt om det varit torrt.

10. Skördeteknik?

Slätterkross, 3,20 kross lägger ihop på strängar. Hackvagn och plansilo.

12. Vad är nyckeln till eran framgång med valletablering?

Nått som passar gården, nöjda med Westerboliskt raj, tillgång till bevattning. Noggrann med bearbetningen innan.

13. Har ni misslyckats någon gång? Vad gjorde ni för fel då med valletableringen?

Aldrig misslyckats.

Kommunikationsplan

Landsbygdskontakt.se

Målsättningen är att sprida kunskap om varor och tjänster på Landsbygden för att stimulera en circular ekonomi och landsbygdsutveckling

Verksamhetsmål

Vi ska sammanställa

Ersättning för medverkan utgår med 1000 kr per lantbrukare. Information om projektets resultat sprids dels genom Hushållningssällskapet och via vallföreningen –både lokalt och nationellt, både genom hemsidor, brev (kund/medlemsmail och medlemsbrev) och sociala media.

Informationen kommer också att spridas genom artiklar/notiser i HS-medlemstidning, Arvensis samt genom samarbete (kurser och fältvandringar) med vallföreningen m.fl. Information kommer att spridas under hela projektets löptid.

Långsiktigt mål

Syftet är att förbättra ekonomin och konkurrenskraften hos företagare på landsbygden och underlätta för människor som vill etablera sig på landsbygd från norr till söder.

Kommunikationsmål

Huvudbudskap

Förbättrad valletablering är det enskilt bästa sättet att öka avkastningen på vallen och därigenom minska klimatpåverkan från foderproduktionen.

Informera

Information om projektets resultat sprids dels genom Hushållningssällskapet och via vallföreningen –både lokalt och nationellt, både genom hemsidor, brev (kund/medlemsmail och medlemsbrev) och sociala media.

Informationen kommer också att spridas genom artiklar/notiser i HS-medlemstidning, Arvensis samt genom samarbete (kurser och fältvandringar) med vallföreningen m.fl. Information kommer att spridas under hela projektets löptid.

Skapa delaktighet

Med kontinuerlig information och kommunikation hoppas vi att kunna skapa intresse och höja kunskapen hos intressenter, aktörer och näringen och på det sättet skapa förutsättningar för en utveckling av vallproduktionen.

Sprida

Genom att skapa ett intressant innehåll för människor i målgruppen hoppas vi att de ska hjälpa oss att dela vidare materialet för att nå en större spridning.

Tonalitet

Samverkan & delaktighet, utvecklingsglädje & öppenhet, framtidstro

Målgrupper och kanaler

Aktörer

Kommunikationen ska inriktas mot lantbrukare, elever & studenter inom lantbruksgymnasier och eftergymnasial undervisning.

Kommunikationen ska bidra till att en effektivare och kraftfullare samverkan formas. Den ska också sikta mot att underlätta spridning av resultat från forskning och utvecklingssatsningar.

- Filmer på nybildad Youtube kanal
- Sociala medier från Hushållningssällskap och Vallföreningar. Lantmännen samt Växa kontaktas för ev spridning
- Hemsidor från Hushållningssällskap och Vallföreningar, Lantmännen och Växa kontaktas
- Regionens naturbruksgymnasier, BYS samt SLU. ZÅ besökt Segerstad.
- Ämneskommitté vall och grovfoder informeras, vid nästa möte under våren (mars) 2023.
- Direktutskick (e-post) om materialet till informatörer inom de olika organisationerna.
- Medlemsaktivitet på temat med inbjudna "Youtubers" -dvs besökta lantbrukare?

Kommunikationsplan

Vi ska även involvera
vallföreningens/HS/Växas/Lantmännens
pressinformatörer

December

2 filmer presenteras före årsskiftet. Runt lucia samt typ 20e dec
Uppläggnig på hemsidor (januari?) samt sociala media

Pressmeddelande om projektets (syfte) aktiviteter i samband med den första aktiviteten samt Inbjudningar till aktivitet före premiär

Planera/genomför möte med P-A A (Lantmännen), senast under januari.

Januari

Två (tre?) filmer presenteras

Uppläggnig på hemsidor samt sociala media

Februari

Sista filmen för året

Uppläggnig på hemsidor samt sociala media

Påminnelse om anmälan!

Mars

Lunch till lunch konferens med årsmöte för vallföreningen?

Inbjudan ut Fältvandring

Maj

Fältvandring Kårtorp?

Ny film Öland. Kanske ytterligare någon?

Sommar

Redigering av två nya filmer

Två (tre?) filmer presenteras

Uppläggning på hemsidor samt sociala media

Slutrapport t NötStift slutet av 2023

Arbetsfördelning

Projektledning

Arbetsgrp: SK, SA samt utförare ZÅ.

Projektledaren hanterar förfrågningar från press och media.

Fotodokumentation vid möten: ZÅ.

Kommunikation

Projektledare SK upprättar kommunikationsplan och ser till att den följs.

ZÅ gör layout av filmer, tryckt material, inbjudningar och ev powerpointpresentationer i projektet. Fotodokumentation vid möten. Godkänns av arbetsgruppen.

Projektledare gör uppdatering av Facebook, Underlag till inbjudan vid pressreleaser och pressvisningar. Intervjuer görs av ZÅ.

Budget

Se ansökan, max 125 000 kr.

Dokumentation och uppföljning

Dokumentation/sammandrag av aktiviteterna. ZÅ/SK

Utfall

Hur många tog del av kommunikationssatsningarna?

Hur många deltog i anordnade möten?

Andra resultat som kan härledas till kommunikation?

((Enkät svar? SLU har enkätverktyg som vi kan använda))

Görs av SK för slutrapport

Litteraturstudie av danska och norska rekommendationer för valletablering.

Syftet med litteraturstudien är att se vilka skillnader men även likheter som finns i rekommendationerna i våra nordiska grannländer. Litteraturstudien har ingen avsikt att vara fullständig. Både Danmark och Norge har större resurser avsatta för grundläggande praktisk forskning.

Danska forskningsorganisationen SEGES har utfört studier för att få fram rekommendationer för valletablering och vallodling. De danska odlingsförhållandena skiljer sig något från de svenska. Danmark har ett mildare klimat med längre växtperioder jämfört med det svenska och har generellt lättare jordar. Danmark har i princip ingen motsvarighet till svenska mellanleror. Trots skillnaderna i odlingsförutsättningar kan flera av rekommendationerna användas under västsvenska förhållanden. Studien är begränsad till att behandla momentet vallinsådd i olika former. I Danmark är begreppet foderenhet vedtaget. En foderenhet motsvarar fodervärdet på 1 kg korn.

Insådd på våren

På våren kan både klöver och gräs etableras med eller utan skyddgröda och under optimala förhållanden är det ingen större skillnad i skörd mellan de olika metoderna. På jordar som är svåra att bearbeta eller under torra förhållanden är etablering med skyddsgröda det bästa alternativet.

Insådd utan skyddsgröda.

Insådd utan skyddsgröda rekommenderas på jordar som har god vattenhållande förmåga eller har möjlighet till bevattning. På tyngre jorda avråds för insådd utan skyddsgröda. Utsädesmängden av vallfrö skall ökas med ca 10-15% vid sådd utan skyddsgröda jämfört med normal utsädesmängd av vallfrö.

Insådd med skyddsgröda

Insådd med skyddsgröda är en vanlig metod i Danmark såväl som Sverige. Den största skillnaden mellan svenska och danska rekommendationer är utsädesmängden för skyddsgrödan som är betydligt lägre i Danmark än för Sverige. Den svenska rekommendationen har länge varit att utsädesmängden för skyddsgröda skall minskas med 25% jämfört med ordinarie utsädesmängd.

Danska rekommendationer av utsädesmängder av skyddsgröda

Skyddsgröda	Helsäd skörd axgång	Helsäd degmognad	Tröskning
Korn	60 kg/ha	60 kg/ha	80-100
Råg	40 kg		
Ärtor	60 frön per m ²	55-60 frön per m ²	

Råg och havre som insådd

Råg och havre som insådd rekommenderas att ha som insåningsgröda på våren. Gröda skall sköras genom betning när den når en höjd av 15-20 cm. Djuren hålls på grödan tills den är avbetad, 1 till 10 dagar. När gröda når höjden 10-15 cm släpps djuren på grödan återigen. Det återkommande betet fortsätter tills insådden klarar de betande djuren. Utsädesmängden för skyddsgrödan både för råg och havre skall vara 40 kg/ha.

Denna metod har provats i Skåne med råg 100kg och inblandning av ex italiensk eller westerwoldiskt rajgräs 20 kg. Rågen betades ca 50 dagar efter sådden och betades återkommande ca 2 gånger per månad. Rågen tilläts inte skjuta strå. Vid slutet av betesperioden var rajgräset dominerande gräset. Denna metod är ettårig.

Insådd på sensommaren/tidig höst

Både klöver och gräsarter rekommenderas att sås in på hösten. Rekommendationerna liknar de svenska rekommendationerna som nyss tagit fram genom etableringsförsök. Etablering på helt organogena jordar eller jordar med hög multhalt avråds ifrån då risken för uppfrysning är stor.

Rekommendationer för tidpunkt av höstetablering av vallgräs

Senaste såtid	Arter
20 augusti	Långsamtväxande gräsarter som rajsvingel, ängsvingel, timotej, rödsvingel och lusern
1 september	Röd och vitklöver
10 september	Hybridrajgräs, eng rajgräs.
15 september	Italiensk rajgräs

Utan skyddsgröda skall höstetableringen göras innan den 20 augusti.

Skyddsgröda bör användas vid insådd mellan den 20 augusti till 6 september då det är risk för:

- Jordflykt
- Torra förhållanden
- Då det är svårt att få till ett bra såbruk, lerjord

Skyddsgröda vid höstetablering av vallfrö på hösten

Höstvete som skall sköras som tidig helsäd är lämplig till alla jordtyper. Rekommenderad utsädesmängd 30-40 kg/ha

Höstkorn som sköras som tidig helsäd är mindre lämplig då återväxten av axbildande skott är kraftig efter skörd. Utsädesmängd 40 till 60 kg per ha

Höstråg som sköras som tidig helsäd lämpar sig på lättare jordar och när det finns behov av tidig skörd. Utsädesmängd 40 kg/ha.

Höstrågvete bör endast användas då jorden har risk för att drabbas av manganbrist. Fodervärdet för rågvete som helsäd är lägre än för höstvete. Höstvete är därför ett bättre av skyddsgröda. Utsädesmängden 60 kg per ha.

Jordbearbetning

Plöjning innan etablering av vallinsådd rekommenderas för alla jordtyper. Plöningen skall avslutas med en tiltpackare eller vält för att bevara fukten och ytan jämn och lagom kompakt. Vid etablering skall vallfrötableringen ske inom ett par timmar så att gröningsfukten tas omhand och inte försvinner.

Dyrkningsvejledning för gräs og klievergræs

Sådd av skyddsgröda.

Till skyddsgrödan skall jorden bearbetas så att den går att etablera på ca 3- 5 cm. Skyddsgrödan kan lämpligen sås med antingen gödselbillarna eller varannan såbill så att radavståndet fördubblas. Sådden skall avslutas med en vältning innan sådd av vallfrö.

Sådd av vallfrö

Vallfrö skall sås på ett djup av 1-2 cm. Sådd av vallfrö skall ske på jämn och kompakt jord. Sådden får gärna vara förskjuten i förhållande till skyddsgrödan då mer ljus och luft släpps ner till vallgrödan.

Sådd med såbillar

Sådd med billar är en säker såmetod

- Sådden görs med antingen släpbillar eller skivbillar.
- Sådjupet skall vara 1-2 cm. Såbillarna skall inte ha någon stor rörelse efter såmaskinen.
- 10-20% av den totala såmängen skall kunna ses i den öppna såristen
- Efterharv skall ej användas

Är jorden mycket torr eller har grovt bruk skall den vältas efter sådd. Har sådden av vallfrö skett under bra förhållanden rekommenderas inte vältning förrän grödan har nått en höjd på ca 5-6 cm.

Då sådd av vallfrö sker samtidigt som med skyddsgrödan eller genom bredspridning skall vältning ske direkt efter sådd innan jorden torkar ut. På mycket lös jord eller tung lera är valletablering svårt.

TABEL 11. Såteknik til etablering af græs og klovergræs om foråret uden dæksæd, udlægsåret. (S9, S10)

Led	Rækkeafstand / Blanding	Kg N til 1. slået		Plantebestand pl/m ²	Over- flade- dækning efter 1. slået, pct.	gram pr. kg tørstof			FK eng- stof	MJ pr. kg TS	Udb. og merudb. pr. ha			
		Bredspr. for såning	Plac. ved såning			græs	klover	råpro- tein			sukker	NDF	hkg rå- protein	hkg tør- stof
2017: 3 forsøg						2 fs								
1	12,5 cm bl. 33	81	-	363	-	55	125	145	441	79,1	6,31	12,4	99,1	84,2
2	25,0 cm bl. 33	81	-	360	-	48	127	161	439	80,6	6,49	-0,6	-6,9	-3,7
3	12,5 cm bl. 45	81	-	303	95	51	145	113	447	77,6	6,20	3,7	11,4	8,0
4	15,0 cm bl. 45	81	-	321	102	53	150	109	449	77,5	6,18	3,6	7,8	4,2
5	16,5 cm bl. 45	81	-	306	81	52	148	122	439	78,2	6,24	3,0	4,6	3,0
6	25,0 cm bl. 45	81	-	324	98	46	150	112	445	77,7	6,21	4,0	10,3	7,4
7	12,5 cm bl. 45, plac N	54	27	348	99	52	150	114	445	77,8	6,22	3,4	6,3	4,0
LSD												1,5	5,3	4,4
2016-2017: 5 forsøg														
3	12,5 cm bl. 45	81	-	329	150	-	162	101	437	77,1	6,16	14,7	90,6	75,1
4	15,0 cm bl. 45	81	-	327	117	-	167	98	444	77,7	6,21	0,3	-0,8	-0,3
5	16,5 cm bl. 45	81	-	307	113	-	165	107	430	78,0	6,21	0,4	-4,5	-3,1
6	25,0 cm bl. 45	81	-	293	133	-	165	100	440	78,1	6,25	0,1	-1,1	0,4
LSD												ns	ns	ns

Valletablering utan skyddsgröda skall sås med 12,5 cm radavstånd är erfarenheterna av de danska försöken. Större radavstånd minskar skörden i förhållande till det ökade radavståndet.

Utsädesmängd av vallfrö

Till bete skall det vara 30-40 plantor per löpmeter eller 350 plantor per m²

Till slåtter skall det vara 20-25 plantor per löpmeter eller ca 200 plantor per m².

Plantorna skall vara jämnt fördelat och de lägre plantantalen för slåtter är endast gångbara om det finns ett bra bestånd med rödklöver.

Vid en fältgrobarhet på 50 % innebär de Danska rekommendationerna översatt till svenska att utsädesmängden för bete skulle vara ca 8 kg vallfrö och för slåttervall 4,4 kg per ha. Att ange utsädesmängden i antal grobara frön får anses vara mer exakt då variansen av tusenkornvikten mellan våra vallfrön varierar stort.

Art	TKV g	Mijoner för per kg	Antal frö/m ² med 1 kg/ha
Vitklöver	0,6-0,8	1,4	140
Rödklöver	1,5-2,5	0,5	50
Lusern	1,8-2,0	0,5	50
Ängsgröe	0,2-0,3	5	500
Timotej	0,4-0,5	2,2	220
Hundäxing	0,8-1	1	100
Rödsvingel	0,8-1	1	100
Eng Rajgräs	1,5-2	0,6	60
Ängsvingel	2	0,5	50
Rörsvingel	2,7-4	0,3	30

Under mars och april året efter insåningsåret skall vallinsådden kontrolleras. Är det mindre partier som har dålig etablering skall dessa sås igen så fort möjlighet ges. Är det större partier som har dålig etablering skall hela insådden göras om.

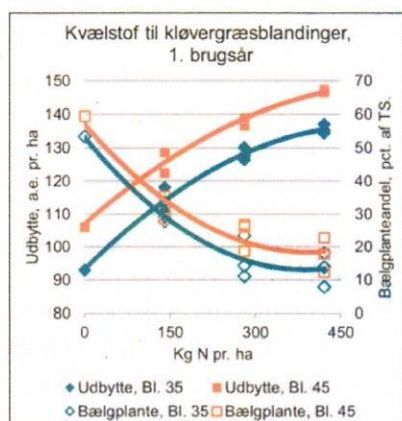

Insådd i befintlig vall

Den norska lantbruksintuitionen NIBIO har studerat möjligheten att direktså eller hjälpså vallfrö i en befintlig vall. Studierna visar det är svårt att lyckas med hjälpsådden. Då vallen är tät blir konkurrensen för de små vallplantorna för stor gentemot övrig vegetation. I vallar med svagare bestånd eller partier med svart jord lyckades metoden bättre. Men studien visar också att om befintlig vall var i sådant skick att det skulle vara möjligt med en lyckad vallinsådd var det sannolikt bättre att förnya hela vallen. Insådden i de norska försöken gjordes under våren och sommaren och försök med fler tidpunkter och framtagning för rekommendation för hur stor del av bar jord som behövs för att lyckas med insådden skulle genomföras. Även försök att kemiskt begränsa konkurrensen i den befintliga vallen samt även studier hur olika betestryck påverkar möjligheten för att lyckas med insådd i befintlig vall. Våtsådd i samband med flytgödselskörning har också prövats utan framgång.

Gödsling till insådden

Skördeökningen är i princip linjär i förhållande till mängden kväve som tillförs insådden men för att bevara klöverandelen bör det inte tillföras mer kväve än ca 90-100 kg per ha. Om klöverandelen är mellan 10-15% anses den vara för osäker för proteinförsörjningen i vallen och rekommendationen är då att vallen skall gödslas som en ren gräsvall. Vid högre klöverandel är möjligheten större att via kvävegödslingen påverka förhållandet mellan gräs och klöver.

Gödslingrekommendationer för vall till slåtter

Vall till slåtter klöverandel	Totalkvävegiva		% av kvävegödsling				Augusti
			Mars-april	Efter 1:skörd	Juni	Efter 2:a skörd	
0-15	320	50	30	0	20	0	
15-30	220	50	30	0	20	0	
31-50	190	50	30	0	20	0	
Mer än 50	80	100	0	0	0	0	

Gödslingsrekommendationer för vall till bete

Vall till slåtter	Totalkvävegiva	% av kvävegödsling				
		Mars-april	Efter 1:skörd	Juni	Efter 2:a skörd	Augusti
0-15	220	30	30	25	15	0
15-30	180	30	30	20	20	0
31-50	140	35	35	30	0	0
Mer än 50	100	50	50	0	0	0

Fosfor och kalium

Kalium skall fördelas över hela växstsäsongen. Fosfor behöver tillföras en gång per säsong. 25 kg Kalium bortförs per ha och 1000 FE. Kaliuminnehållet behöver vara mellan 2,2 och 2,5 % i vallfodret.

Gödslingsrekommendationer i vall för Fosfor och Kalium i klass III

- 40 kg Fosfor per ha
- 250 kg K per ha

Diskussion

De nordiska länderna har mycket gemensamt och många av rekommendationerna är likartade. Den största skillnaden i rekommendation i de danska jämför med de svenska är mängderna av utsäde. Framför allt skyddsgrödan har lägre utsädesmängder men även vallfrö rekommenderas att sås med lägre mängder. Danmark har lättare jordar generellt och spänner över ett mindre geografiskt område jämfört med det svenska och en stor del av förklaringen till skillnaden torde ligga att Danmark har liknande förhållanden över hela landet och därför kan snäva in rekommendationerna. En Svensk rekommendation utifrån odlingsförutsättningar skulle trygga etableringen och minska kostnaden för etableringen. De danskagödslingsrekommendationerna för vall har högre rekommendationer än de svenska, kväve såväl som fosfor. Huruvida de danska gödslingsrekommendationerna har förändrats sedan rekommendationerna skrevs har inte undersökts. De norska erfarenheterna att det är svårt intill omöjligt att stödså tunna vallar stämmer väl överens med svenska erfarenheter. Frågeställningen har dock inte undersökts såväl som i Norge. Sammantaget kan slutsatsen vara att vi har mycket att lära från våra nordiska grannar och för att kunna möta våra utmaningar med ett förändrat klimat behöver vi tillsammans dra nytta av de samlade forskningen och praktiska erfarenheter

Källor:

- Dyrkningsvejledning for graes og kløvergræs, Seges Landbrugsinfo, 2020
- Fornyning av eng utan plöying, NIBIO, Norrsk Institutt for bioøkonmi, rapport 110 2018